

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 9. prosince 2021 ve věci č. 68437/13 – *Hamzagić proti Chorvatsku*

Senát první sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že řízení o žádosti stěžovatele o přiznání invalidního důchodu bylo spravedlivé ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, i když vnitrostátní orgány žádosti nevyhověly na základě stanovisek interních posudkových lékařů správy sociálního zabezpečení, nikoli specialisty v daném oboru, protože stěžovatel nebyl práce neschopným v míře stanovené zákonem. Stěžovateli byla přitom dříve v Německu diagnostikována posttraumatická stresová porucha, pro kterou jej tamní orgány označily za plně invalidního.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelem byl během války v Bosně a Hercegovině po tři měsíce držen v zajateckém táboře, kde byl vystaven nelidskému zacházení a stal se očitým svědkem poprav. Po psychiatrickém vyšetření mu byla v souvislosti s těmito traumaty diagnostikována v Německu posttraumatická stresová porucha („PTSP“), pro kterou byl tamními orgány uznán plně invalidním. Stěžovatelova žádost o invalidní důchod úřady na základě mezinárodní smlouvy v oblasti sociálního zabezpečení postoupily Chorvatskému fondu důchodového pojištění („Fond“). Fond žádost zamítl na základě posudku interní znalkyně z oboru anesteziologie. Odvolací orgán po provedení revizního posudku G. M., znalcem z oboru všeobecného lékařství, toto rozhodnutí potvrdil.

Stěžovatel ve správní žalobě rozporoval znalecké posudky a namítal, že měl být lékaři osobně vyšetřen a že dotčení neměli potřebnou specializaci. Zároveň požádal o vypracování nezávislého posudku z oboru psychiatrie. V odůvodnění zamítavého rozhodnutí soud uvedl, že podle chorvatského práva není osobní vyšetření nezbytné, pokud byla Fondu zdravotní dokumentace předložena zahraničním orgánem sociálního zabezpečení. Kromě toho každá země podmiňuje nárok na invalidní důchod jinými kritérii. V případě chorvatského práva je rozhodující nezpůsobilost k práci, která v případě stěžovatele nebyla splněna. Specializace znalce G. M. podle soudu nebyla podstatná, protože jeho úkolem nebylo určit diagnózu stěžovatele, ale určit ve světle zdravotnické dokumentace od německých kolegů, zda byly splněny podmínky pro přiznání invalidního důchodu. Žádost o provedení nezávislého posudku z oboru psychiatrie soud zamítl pro nadbytečnost, jelikož zdravotní stav stěžovatele byl nesporný. Ústavní stížnost byla odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal nespravedlivost řízení, jehož výsledek byl založen na znaleckých posudcích zpracovaných odborníky orgánu správy sociálního zabezpečení, která byla v řízení jeho protistranou, přičemž mu nebylo umožněno domoci se objektivního znaleckého posudku z oboru psychiatrie.

Soud úvodem připomněl, že je primárně na vnitrostátních soudech, aby posoudily relevanci navrhovaných důkazů z hlediska předmětu řízení, což platí i pro znalecké posudky (*H. proti Francii*, č. 10073/82, rozsudek ze dne 24. října 1989, § 60–61). Upozornil však, že mohou existovat výjimečné případy, které vyžadují vyhotovení dalšího znaleckého posudku, a jeho neobstarání ze strany soudu může způsobit nespravedlivost řízení (např. *G. B. proti Francii*, č. 44069/98, rozsudek ze dne 2. října 2001, § 68–70). Nezávislost znalců je zárukou pro dodržení zásady rovnosti zbraní, a to zejména v situaci, kdy jde o zaměstnance jedné ze stran sporu, typicky státu. Relevantními faktory pro posuzování, zda byla respektována zásada rovnosti zbraní, jsou mimo jiné postavení znalce v průběhu řízení, způsob, jakým vykonává svou funkci, a způsob, jakým soudy posuzují jeho názory (*Devinar proti Slovinsku*, č. 28621/15, rozsudek ze dne 22. května 2018, § 47). Aby byly pochybnosti účastníka řízení ohledně nezávislosti znalce důvodné, musí být objektivně opodstatněné (*Sara Lind Eggersdóttir proti*

Islandu, č. 31930/04, rozsudek ze dne 5. července 2007, § 48; *Brandstetter proti Rakousku*, č. 13468/87, rozsudek ze dne 28. srpna 1991, § 44).

V projednávané věci Soud nejprve shledal, že pokud jde o znalkyni, jejíž stanovisko bylo podkladem pro rozhodnutí v prvním stupni, obsah spisu ani podání stěžovatele nedokládají, že by postrádala nezbytnou neutralitu. Co se týče posudkového lékaře odvolacího orgánu G. M., Soud vyjádřil pochopení pro pochybnosti, které mohl stěžovatel pociťovat stran jeho odbornosti a nezájatosti, když jeho zdravotní stav nevyhodnotil jako dostatečně závažný, zatímco němečtí lékaři jej považovali za plně invalidního. Soud zdůraznil, že jednotlivé státy mohou uplatňovat vlastní kritéria pro přiznání invalidního důvodu. Rozhodnutí německých orgánů proto není pro chorvatské orgány určující, neboť těm přísluší zkoumat splnění podmínek tamního zákonodárství. Pochybnosti o nezávislosti znalce v daném případě Soud neshledal jako odůvodněné.

Podstatou nevyhovění žádosti byl prostý fakt, že stěžovatel nesplňoval zákonné podmínky pro uznání invalidity v Chorvatsku. Ty byly totiž evidentně přísnější než v Německu, když vyžadovaly, aby dosáhl takového stupně postižení, který by jej činil práce neschopným. Ve zdravotní zprávě, kterou vypracoval německý psychiatr, však bylo výslovně uvedeno, že v důsledku PTSP nebyla ovlivněna jeho pracovní schopnost, že zjištěné neurotické poruchy bylo možné léčit a že stěžovatel s PTSP léta pracoval. Spravedlivá povaha řízení nebyla podkopána ani tím, že orgány nevyhověly žádostem stěžovatele, aby byl osobně vyšetřen znalcem z oboru psychiatrie. Pro účely rozhodování o přiznání invalidního důchodu stačilo zhodnotit již existující zdravotnickou dokumentaci, nikoli stěžovatele znovu diagnostikovat či léčit. Podstatné bylo, že stěžovatelův zdravotní stav nebyl podle soudu dostatečně závažný na to, aby jej činit práce nezpůsobilým v míře požadované zákonem pro přiznání invalidního důchodu.

Ve světle těchto úvah Soud rozhodl, že k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

III. Oddělené stanovisko

Soudkyně Schembri Orland a Turković ve společném nesouhlasném stanovisku dospěly k odlišnému závěru než většina senátu. Dle jejich mínění nebyla podstatou řízení otázka, zda bylo postižení stěžovatele dostatečně závažné k tomu, aby byly splněny vnitrostátní podmínky pro přiznání nároku na invalidní důchod, ale spíše zda kmenoví posudkoví znalci správy sociálního zabezpečení měli patřičnou odbornost, aby mohli činit jakékoliv závěry ohledně způsobilosti stěžovatele k práci na základě zdravotnické dokumentace z oboru psychiatrie. Na tuto otázku si přitom odpověděly záporně. Za situace, kdy soud tento nedostatek nenapravil a zamítl návrh stěžovatele na ustanovení kompetentního znalce, došlo k narušení spravedlivosti řízení.